

УДК 343.346

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-4-16-22>

Пилипенко Дмитро Олексійович,

доктор юридичних наук, доцент

(Державний університет економіки і технологій, м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1299-6178>

Пилипенко Євгенія Олексіївна,

кандидат юридичних наук, старший дослідник

(Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-5421>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КАНАДИ: АНАЛІЗ ТА ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

У статті досліджено кримінальну відповідальність за законодавством Канади за залишення в небезпеці (стаття 215 Кримінального кодексу Канади), тобто невиконання обов'язків турботи з боку визначених осіб (батьки, прийомні батьки до досягнення дитиною 16-річного віку, опікуни, подружжя тощо), якщо потерпілий через малолітство, старість, хворобу або через інший безпорадний стан не здатен забезпечити собі повноцінне безпечне життя. Також приділена увага висвітленню складу кримінального правопорушення, а також покаранню за його вчинення. На основі проведеного аналізу запропоновано доповнити частину 1 статті 135 Кримінального кодексу України не тільки небезпечним для життя, але й для здоров'я станом, що матиме позитивний вплив для запобігання та протидії вчиненню кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи, зокрема й пов'язаних із залишенням в небезпеці.

Ключові слова: залишення в небезпеці, кримінальне правопорушення, протидія, кримінальне законодавство Канади.

Постановка проблеми. Відповідно до чинного кримінального законодавства України залишення в небезпеці є суспільно небезпечним діянням проти життя та здоров'я особи, за вчинення якого передбачена кримінальна відповідальність. Україна як держава, що проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) [1] має вживати всіх необхідних заходів для запобігання та протидії вчиненню таких протиправних діянь у суспільстві. Серед таких заходів удосконалення закону про кримінальну відповідальність та запозичення позитивного досвіду інших країн світу,

що мають нижчий рівень злочинності, зокрема й проти життя та здоров'я особи.

Серед країн, на які, на наш погляд, треба звернути увагу в питанні аналізу та запозичення окремих положень законодавства у сфері протидії злочинності проти життя та здоров'я особи загалом, а також залишення в небезпеці зокрема, – Канада. Натепер порівняно з іншими країнами світу Канада має відносно низький рівень злочинності. Так, за даними 2025 р., Канада посіла 11 місце в рейтингу найбезпечніших країн світу зі 163 країн, за версією Institute for Economics & Peace. Що стосується рівня злочинності проти життя та здоров'я

особи, варто зазначити, що в Канаді він дуже низький. Зокрема, трапляється всього два насильницькі злочини на сто тисяч населення, що дозволяє Канаді входити до числа найбезпечніших країн у світі [2]. Окрім того, за даними звіту компанії “Berkshire Hathaway Travel Protection”, яка проводить дослідження безпечності країн для відвідувачів і туристів, у 2025 р. ця компанія «віддала» Канаді почесне третє місце [3].

Зважаючи на такий низький показник злочинності, проти життя та здоров'я особи також, саме дослідження та запозичення окремих положень закону, що встановлює кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці в Канаді, на наш погляд, є цінним і актуальним для нашої держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання встановлення кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці досліджували такі вчені, як В.В. Бабаніна, Ю.О. Власов, І.І. Горелік, О.С. Горелік, Я.О. Миц, П.І. Орлов та інші, проте дослідженню положень законодавства, що встановлюють кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці, інших країн світу з найнижчим рівнем злочинності (зокрема, Канади), для можливого запозичення позитивного досвіду для України, значної уваги приділено не було.

Метою статті є проведення аналізу кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці за законодавством Канади, пропозиція внесення змін до законодавства України, що матиме позитивний вплив на протидію кримінальним правопорушенням проти життя і здоров'я особи.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці в Канаді передбачена у ст. 215 Кримінального кодексу Канади (далі – КК Канади) [4]. Зазначена правова норма містить три частини. Однак, на відміну від структури ст. 135 КК України, кожна частина якої визначає окремий склад правопорушення, зокрема, кваліфікований і особливо кваліфікований, ч. 1 ст. 215 КК Канади визначає лише суб'єкта правопорушення, ч. 2 визначає протиправні діяння, які підпадають під кваліфікацію залишення в небезпеці за законодавством Канади (визначає об'єктивну сторону), а ч. 3 закріплює вид покарання, який застосовується до особи, що вчинила залишення в небезпеці [4].

Так, ч. 1 ст. 215 КК Канади визначає перелік осіб, на яких законом покладений обов'язок турботи про потерпілого. Це такі особи, як: батьки, прийомні батьки до досягнення дитиною 16-річного віку, опікуни, подружжя тощо, якщо потерпілий через малолітство, старість, хворобу або через інший безпорадний стан не здатен забезпечити собі повноцінне безпечне життя. У результаті проведеного аналізу зазначеної правової норми можна стверджувати, що ч. 1 ст. 215 КК Канади визначає саме суб'єкта правопорушення, його особливості, за наявності яких особа може бути суб'єктом (суб'єкт є спеціальним), а також перелік осіб, що можуть визнаватись потерпілими в зазначеному правопорушенні [4]. У цьому дана норма схожа із ч. 1 ст. 135 КК України, де так само визначений перелік осіб, що можуть бути потерпілими, а також встановлені спеціальні властивості для суб'єкта злочину [4; 5]. Відмінним є те, що ч. 1 ст. 215 КК Канади, на протигагу ч. 1 ст. 135 КК України, не визначає суб'єктами правопорушення осіб, які спричинили небезпечний для життя стан потерпілого, а також відсутній перелік діянь, за вчинення яких особа притягується до відповідальності за ст. 215 КК Канади. Такий перелік міститься в ч. 2 зазначеної статті. Так, відповідно до ч. 2 ст. 215 КК Канади, невиконання обов'язків турботи

з боку осіб, зазначених у ч. 1, що ставить під загрозу безпеку життя та здоров'я потерпілого, визнається злочином, за який винна особа повинна понести кримінальне покарання. Тобто ч. 2 ст. 215 КК Канади визначає об'єктивну сторону залишення в небезпеці. Окрім того, у результаті проведеного аналізу об'єктивної сторони зазначеного складу правопорушення можна зазначити, що він є формальним, адже не передбачає настання для потерпілого суспільно небезпечних наслідків, на відміну від залишення в небезпеці за законодавством України, де правопорушення, передбачені ч. ч. 1, 2 ст. 135 КК України, є формальними, а правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 135 КК України, є матеріальним, адже охоплює настання смерті чи інших тяжких наслідків для потерпілого [4; 5].

Варто зазначити, що злочинами з формальним складом прийнято називати такі, що не включають суспільно небезпечні наслідки як обов'язкову ознаку об'єктивної сторони, тому злочин вважається закінченим з моменту вчинення зазначеного в законі діяння. Злочинами з матеріальним складом прийнято вважати такі, за конструювання об'єктивної сторони яких законодавець як обов'язкову ознаку передбачає визначені суспільно небезпечні наслідки. У таких складах об'єктивна сторона одержує свій повний розвиток лише за умови настання зазначених наслідків, тільки із цього моменту злочин вважається закінченим. У злочинах з матеріальним складом обов'язково треба встановлювати причинний зв'язок між діянням і суспільно небезпечними наслідками [6, с. 94].

На наш погляд, слушним і таким, що заслуговує на увагу для законодавства України, є охоплення об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України, завдання загрози не тільки для життя, але й для здоров'я особи, адже здоров'я є невід'ємним складником повноцінного життя людини; є соціально рівними цінностями, що перебувають під охороною кримінального закону. Окрім того, оскільки наслідками від залишення в небезпеці може бути не тільки спричинення смерті потерпілого, але й завдання йому інших тяжких наслідків, під якими передусім варто розуміти спричинення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень (ч. 3 ст. 135 КК України), що ставлять під загрозу здоров'я людини, то охоплення складом залишення в небезпеці здоров'я особи є необхідним і логічним.

Що стосується покарання за залишення в небезпеці за законодавством Канади, то ч. 3 ст. 215 КК Канади встановлює покарання позбавленням волі на строк до п'яти років за скоєння суб'єктом злочину передбачених ч. 1 ст. 215 КК Канади протиправних дій, зазначених у ч. 2 даної статті [4].

Щодо покарання за залишення в небезпеці за законодавством України, можна зазначити, що ст. 135 КК України так само, як і ст. 215 КК Канади, передбачено позбавлення волі на визначений строк, який прямо залежить від наявності чи відсутності суспільно небезпечних наслідків для потерпілого (у разі вчинення формального складу залишення в небезпеці строк позбавлення волі буде менший: за ч. 1 ст. 135 КК України – два роки, за ч. 2 ст. 135 КК України – три роки; у разі вчинення матеріального складу за ч. 3 ст. 135 КК України може встановлюватись строк позбавлення волі до восьми років) [5].

Якщо проаналізувати покарання за залишення в небезпеці з формальним складом за законодавством Канади й України, можна зазначити, що покарання за КК Канади є більш суворим, адже передбачає максимальний строк позбавлення волі до п'яти років, на відміну від КК

України, де максимальний строк покарання становить три роки (ч. 2 ст. 135 КК України) [5].

Отже, у результаті дослідження законодавства Канади, що встановлює кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці, а також проведення його порівняльного аналізу із законодавством України можна дійти висновку, що запозичення окремих положень для України матиме позитивний вплив у сфері вдосконалення кримінальної відповідальності за вчинення злочинних діянь проти життя і здоров'я особи, а також запобігання та протидії злочинним діянням, пов'язаним із залишенням у небезпеці.

Зокрема, диспозицію ч. 1 ст. 135 КК України варто доповнити небезпечним не тільки для життя, але й здоров'я станом, тобто викласти таким чином: «завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя **та здоров'я стані** <...>» та «<...> коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя **та здоров'я стан**». Окрім того, з огляду на те,

що за формальний склад залишення в небезпеці (тобто без настання суспільно небезпечних наслідків для потерпілого) у Канаді передбачено покарання позбавленням волі строком до п'яти років, наявність такого виду покарання за залишення в небезпеці за законодавством України є також доцільною та логічно обґрунтованою, адже це кримінальне правопорушення вчинюється проти життя та здоров'я особи та може завдати їй суспільно небезпечних наслідків.

Висновки. Дослідження та проведення аналізу кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці за законодавством Канади як однієї з найбезпечніших країн світу не тільки дозволить запозичити позитивний досвід для України у протидії та запобіганні вчиненню кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, але й надасть можливість удосконалити кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці за законодавством нашої держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Злочинність у Канаді. *Immigrant today*. Ваш шлях до Канади. URL: <https://ua.immigrant.today/canada/19760-crime-in-canada.htm>
3. Канада у списку найбезпечніших країн світу на 2025 р. *Новини про імміграцію до Канади*. URL: <https://newscanadaimmigration.com/uk/2024/11/04/canada-ranks-among-the-worlds-safest-countries-for-2025/>
4. Criminal Code of Canada. Government of Canada. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-34.html#h-119680>
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III. Дата оновлення: 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n860> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін та ін. Харків : Право, 2010. 456 с.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. Data onovlennia: 01.01.2020. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 20.11.2025) [in Ukrainian].
2. Zlochynnist u Kanadi [Crime in Canada]. Immigrant today. Vash shliakh do Kanady. Retrieved from <https://ua.immigrant.today/canada/19760-crime-in-canada.htm> [in Ukrainian].
3. Kanada u spysku naibezpechnishykh krain svitu na 2025 rik [Canada on the list of the safest countries in the world for 2025]. Novyny pro immihratsiiu do Kanady. Retrieved from <https://newscanadaimmigration.com/uk/2024/11/04/canada-ranks-among-the-worlds-safest-countries-for-2025/> [in Ukrainian].
4. Criminal Code of Canada. Government of Canada. Retrieved from <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-34.html#h-119680> [in English].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341–III. Data onovlennia: 17.07.2025. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n860> (data zvernennia: 20.11.2025). [in Ukrainian].
6. Kryminalne pravo Ukrainy [Criminal Law of Ukraine]. Zahalna chastyna : pidruchnyk / Yu.V. Baulin ta in. (2010). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

Pylypenko Dmytro,

Doctor of Law, Associate Professor

(State University of Economics and Technologies, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1299-6178>

Pylypenko Yevheniia,

Candidate of Law, Senior Researcher,

(Odesa State University of Internal Affairs, Odesa)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-5421>

CRIMINAL LIABILITY FOR LEAVING IN DANGER UNDER CANADIAN LAW: ANALYSIS AND POSITIVE EXPERIENCE FOR UKRAINE IN THE FIELD OF COMBATING CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE LIFE AND HEALTH OF A PERSON

The article examines criminal liability under Canadian law for abandonment in danger (Article 215 of the Criminal Code of Canada), i.e. failure to fulfill the duties of care by certain persons (parents, adoptive parents before the child reaches the age of 16, guardians, spouses, etc.), if the victim, due to his/her minority, old age, illness or other helpless condition, is unable to provide himself/herself with a full and safe life. Attention is also paid to highlighting the elements of the criminal offense, as well as the punishment for its commission. Based on the analysis, it is proposed to supplement Part 1 of Article 135 of the Criminal Code of Ukraine with not only a life-threatening but also a health-threatening condition, and therefore the disposition of Part 1 of Article 135 of the Criminal Code of Ukraine at the legislative level should be worded as follows: "deliberate abandonment without help of a person who is in a life-threatening condition and health condition and is deprived of the opportunity to take measures for self-preservation due to minor age, old age, illness or as a result of another helpless condition, if the person who abandoned without help was obliged to take care of this person and was able to provide him with assistance, as well as in the case when he himself put the victim in a life-threatening condition and health condition", which will have a positive impact on preventing and counteracting the commission of criminal offenses against the life and health of a person, including those related to abandonment in danger. Also, during the analysis of the composition of abandonment in danger under the criminal law of Canada, it was found that this composition of the crime is formal, that is, it does not provide for the occurrence of socially dangerous consequences for the victim. Among the types of punishments applicable to a person guilty of leaving a person in danger, the criminal law of Canada provides for imprisonment for a term of up to five years. The presence of such a type of punishment as imprisonment for leaving a person in danger under the legislation of Ukraine is also appropriate and logically justified, since this criminal offense is committed against the life and health of a person and can cause socially dangerous consequences to him.

Key words: leaving person in danger, criminal offense, resistance, Criminal Law of Canada.

Надіслано до редколегії 28.11.2025

Рекомендовано до публікації 23.12.2025

Опубліковано 29.12.2025